

Taitus Poltä Taitus jukuman iwetta manbiñam ño kudän täñkuk

¹ Näk Pol, Anutu täño piä ämagän ba Jesu Kristo täño aposoro kubä ude itat. Unita ämawebe Anututä bian inita iwoyäñkuko u täñkentäj yämiñira Kristota nadäj imikinik täkta naniñ kireñkuk. Ba täñkentäj yämiñira ämawebe unitä man bureni nadäwä tärekta naniñ kireñkuk. Man bureni uwä irit kuñat-kuñat Anututä gäripi nadäk täyak upäj niwoñärek täyak. ²* Täñpäkañ man bureni unitäño mebäri-inik uwä irit kehäromi pätak u bureni-inik api kañ-ahäne. Bian-inik, Anututä intäjukun imaka kubä nämo pewän ahäñirä irit kehäromi u nimikta yäñkehärom täñkuk. Täñpäkañ Anutu uwä jopman kubä nämo yäk täyak.

³ * Eruk it yäpmäj äbätängän kadäni kubä Anututä ini nadäñkuk-ken uken äma ätu irit kehäromi täño manbiñam yäñahäkta yäpmäj daniñpäñ yepmañkuk. Ude täñkuko uwä mani biñam kwawakinik pewä ahäñkuñ. Täñpäkañ Anutu, waki kerik-ken nanik nimagurani unitä piä u näk ketna terak peñkuk.

⁴ * Eruk nanakna Taitus, man ño gäka kudän täyat. Gäk äbot täñpani ninkät Anututa nadäkinik bok täk täkamäj unita nanakna bureni yäñ gäwetpäñ ñode gäwetat; Anutu nanin ba äma nin

---

* **1:2:** Kol 1:27   * **1:3:** Efe 1:9-10; Tai 2:10, 3:4; 1Ti 1:1,11   * **1:4:** 2Ko 8:23; Gal 2:3; 2Ti 1:2, 4:10; Rom 1:7

nimagurani Jesu Kristo unitä oraŋ gamiŋjirän unitäŋo bänep pidäm terak kaŋ kuŋat.

Äbot täŋpani täŋo intäjukun ämata jukuman

⁵ Taitus, gäk piä moräki täŋ paotta ba äbot täŋpani yotpärare kubäkubä täŋo watä äma yabäŋ ahäŋpäŋ yepmakta Krit komeken gepmaŋpeŋ kuŋkut. Täŋkaŋ man bian gäwetkuro unita juku piŋpäŋ nadä; ⁶ * Äbot täŋpanita intäjukun itta äma ŋodewanipäŋ yäpmäŋ daniŋpäŋ kaŋ yepmaŋ yäŋ gäwetkut; Äma, ämawebe iŋamiken siwoŋigän kuŋarani, ba webe kubägän yäpani. Ba äma unitäŋo nanakiye uwä Jesuta nadäŋ imikinik täŋpäŋ peŋawäk ba miŋi nani täŋo man bitnäc nämo täŋpani. Äma udewanipäŋ, äbot täŋpanita intäjukun itta kaŋ yabäŋ ahäŋpäŋ yepmaŋ. ⁷ * Unita ŋode nadä; Äbot täŋpani täŋo intäjukun ämatä Anutu täŋo piäta watä it täkaŋ unita äma u siwoŋi-inik kuŋarirä ämawebetä yabäŋpäŋ-nadäwä momini nikek nämo täneŋ. Täŋpäŋ äma uwä näc wäpna biŋam ikek itat yäŋkaŋ äboriye yäwetpäŋ yäwoŋärekc kokwawak terak nämo täŋpani. Ba ume naŋkaŋ täŋguŋguŋ täŋpäŋ äma komita nämo täŋpani. Täŋkaŋ moner tuŋumta nadäwätäk nämo täŋpani. ⁸ Ba äma u iron täga täŋpäŋ kädet siwoŋigän kuŋatpäŋ kädet täga-tagän gäripi-inik nadäwani. Täŋkaŋ äma uwä man yäkyäki ba täktäkita watä irani. ⁹ * Täŋpäkaŋ watä äma uwä Anutu täŋo man mebäri bureni nintä yäwetpäŋ yäwoŋärekc täc täkamäŋ udegän iŋit-inik täneŋ. Man bureni u iŋit-inik täŋpäŋ säkgämän

* 1:6: 1Ti 3:2-7; 2Ti 2:24-26   * 1:7: 1Ko 4:1   * 1:9: 2Ti 4:3; Tai 2:1

yänhäñjirä ämawebe kädet siwoñita nadäkinik täñpäñ täga kuñatneñ, ba äma Anutu täño man bureni ut täkañ unitäño jopman uwä täga utpewä mäneñ.

Nadäkinik täñpä wawanita man

10 * Täñpäkañ Taitus, gäk watä äma täga-tägapäñ kañ yabäñ ahäñpäñ yepmañ. Imata, Krit komeken äbot täñpani bämopi-ken nanik mäyaptä man burenita bitnäñpäñ jop manman yän-yäkñatpäñ ämawebe mäyap kädet goret käda yämagut täkañ. Äma yäyat uwä mäyaptä jopman ñode yäk täkañ; In guñ äbotken naniktä äbot täñpani-kät itta nadäñpäñä, eruk бага man iwatkañ gupjin moräk kañ madäwut yäk. 11 * Täñpäñ äma uwä mäyäk-kät nämo moneñ yäpmäkta jop manman ude yän-yäkñat-pewä nädaminji-nani ätu nadäkiniki pewä putärewäpäñ säkgämän nämo it täkañ. Unita Taitus, gäk äma jop manman yäk täkañ u yänñ bitnä. 12 Nadätan? Krit nanik iniken äma nadäwani kubätä ini Krit ñanik ämawebeta ñode yänkuk; Krit nanik u waki, jop manmangän yäwani yäk. Uwä tom ägwäri udewani, orek patkañ ketem naktagän nadäk täkañ yän yänkuk. 13-14 * * Täñpäkañ Taitus, äma nadäwani uwä man burenik kubä yänkuk. Unita gäk äbot täñpani täño kuñat-kuñari yäpä tägakta man kehäromi kañ yäwet. Yäweriri nadäkiniki äneñi täñkehärom tañpäñ Juda nanik täño kobap man unita nadäkinik nämo täñ yämineñ. Ba äma Anutu täño man burenita bitnäc täkañ unitäño бага man nämo nadäñ yämineñ.

* 1:10: 1Ti 4:7 * 1:11: Jon 10:12; 1Pi 5:2; 2Ti 3:6 * 1:13-14: 2Ti 4:2 * 1:13-14: 1Ti 4:7

15* Taitus, gäk nadätan? Äma bänepi paki-iniktä kuṇat täkaṇ uwä imaka kuduptagänta nadäwä tägagän täk täkaṇ. Upäṇkaṇ äma bänepi-ken momitä tokṇek itkaṇ nadäkinik nämo pewän ahäk täkaṇ uwä imaka kuduptagänta nadäwä wakigän täk täkaṇ. U imata, bänep nadäk-nadäki-ken wak-itä tokṇek parirä kädet siwoṇi u iwatta nämoinik nadäk täkaṇ. 16* Äma udewani uwä man ṇode yäk täkaṇ; Näk Anututa nadäkinik täk täyat yäk. Ude yäk täkaṇ upäṇkaṇ täktäki waki unitä ṇode niwoṇärek täyak; Ekänita mäde ut imani. Uwä man bitnäk täṇpäṇ kädet täga kubä nämoinik pewä ahäk täkaṇ. Täṇpäkaṇ kädet waki ude täṇirä Anututä taräki-inik yabäk täyak.

2

Äbot täṇpani ämawebeta jukuman

1* Eruk Taitus, gähä äbot täṇpani ämawebe Anutu täṇo man mebäri bureni ugän iwatta yäwetpäṇ yäwoṇärek kaṇ tä. 2 Täṇkaṇ äma ekäni ekäni ba tägawani u ṇode kaṇ yäwet; In man yäkyäkjin ba täktäkjinta watä itpäṇ kaṇ kuṇarut. Ba nadäwätäk ikek kuṇatpäṇ Ekäni täṇo manbiṇam ṇo injit-inik täṇpäṇ iron kädet täga ugän kaṇ iwarut. Täṇpäṇ in bäräpi gänaṇ kwikinik kaṇ irut.

3* Täṇpäkaṇ Taitus, äma ekäni ude yäwetkaṇ webe ekäni ekäni udegän ṇode kaṇ yäwet; In Anutu injamiken siwoṇi kaṇ kuṇarut. Ume komi taṇi naṇkaṇ ämawebe yäṇpäṇ-yabäṇ yäwat nämo täneṇ. Nämoinik! Kädet tägagän täṇpäṇ-yäwoṇärek täneṇ.

* 1:15: Mat 15:11; Rom 14:20   * 1:16: 2Ti 3:5; 1Jo 1:6, 2:4

* 2:1: Tai 1:9   * 2:3: 1Ti 3:11

⁴ Ude tänpän webe gubaņi kädet tägatäga yäwetpän yäwoņärenjirä äpiyeta gäripi nadänpän nanakiyeta udegän nadäneņ.

⁵ * Täņkaņ ämawebe gägäni ätutä Anutu täņo manta man waki yäneņo udeta yäwetpän yäwoņäreķ täņirä webe gubaņi gubaņi uwä kädet siwoņi iwatpän kwikinik itneņ. Ini eņi-kengän itpän nanak ba imaka imakanita watä säkgämän itneņ. Täņkaņ bänep iron kädet siwoņi ugänpän iwatneņ. Tänpän äpiye täņo man buramineņ.

⁶ Eruk Taitus, äma gubaņi gubaņi imaka, man kehäromi yäweriri nadänpän iniken irit kuņatkuņarita watäni itpän kaņ kuņarut. ⁷ * Täņ gäkņawä kädet tägagän täņpeņ kuņariri äma gubaņi gubaņi unitä gäkņo täktäkka u kaņkaņ udegän api iwatneņ. Ba man yäwetpän yäwoņäreķ piä täķ täyan unita nadäkinik tänpän säkgämän kaņ tä. Jop, yäņ-yäkņarani nämo yäwen. ⁸ * Nämo, man bureni siwoņigän yäņiri ämatä man yäwayäņ täyan uken goret kubä nämo kaņ-ahänpän yänpän gabäņ gawat kubä täga nämo täneņ. Ude täņiri iwaniyetä mäyäk man niwetta kädetta wäyäkņewä wawäpän ini api mäyäk täneņ.

⁹ * Tänpäkaņ Taitus, äbot täņpani ämawebe u gänaņ nanik äma ätu äma täņo piä äma jopi ude itkaņ uwä ñode kaņ yäwet; In intäjukun ämajiyetä täņo man buramikgän kaņ täķ täņput. Mani nämo utkaņ piä siwoņigän täņirä intäjukun ämajiyetä tabänpän gäripi pähap api nadäneņ. ¹⁰ * Tänpän intäjukun ämajiyetä täņo tuņum nämo kubotäneņ. Ba täņyäkņarani

---

* 2:5: Efe 5:22   * 2:7: 1Ti 4:12; 1Pi 5:3   * 2:8: 1Pi 2:15
 * 2:9: 1Ti 6:1   * 2:10: Tai 1:3

kubä nämo täneŋ. Nämo, man buramikgän täjirä intäjukun ämajiyetä piä siwoŋigän täŋpani yäŋ api nadäŋ tamineŋ. Eruk in kädet siwoŋi ude iwat-nayäŋ täkaŋ uwä Anutu, wakiken nanik nimagurani unitäŋo manbiŋam unita ämawebe-tä nadäŋjirä ärowani api täŋpek.

¹¹ Unita Taitus, kädet täga ude täŋpeŋ kuŋat täkäna. U imata, Anututä orakoraki kwawak pewän ahäŋkuŋ. Orakoraki u ämawebe paot-paotta biŋam täŋpani kuduptagän waki keriken nanik yämagurekta kehäromi nitek. ¹² * Täŋpäkaŋ orakoraki, nin nimagutkuko uwä ŋode niwetpän niwoŋäre-k täyak; Kome täŋo nadäŋ gärip ba Anutu täŋo man peŋawäk u mäde ut imiŋkaŋ gwäk pimiŋpäŋ Anutu-tagän nadäŋ imiŋpäŋ siwoŋigän kuŋat täkäna. ¹³ * Täŋkaŋ Anutunin Jesu Kristo kehäromi nitek ahäwayäŋ täko unitagän itsämäŋpäŋ kuŋat täkäna. Jesu uwä paot-paotta biŋam täŋpanipäŋ nimagurani. ¹⁴ * Täŋpäkaŋ Jesu uwä iniken gupi ninta kowata iniŋ kireŋpäŋ kome täŋo kuŋat-kuŋat wakiken nanikpäŋ nimagutta kumbuk. Uwä ämawebe äbot inipärik kubä inita biŋamgän itta ärutpak taŋpäŋ nipmaŋkuk. Ba nintä kädet siwoŋita gäripä nadäŋpäŋ kuŋatta udewä täŋkuk.

¹⁵ * Unita Taitus, gäk ämawebe kuduptagän man u yäwet. Gäk piä ŋo täkta wäpka biŋam nitek unita ämawebe bänepi täŋpidäm taŋ yämiŋiri man u kaŋ iwarut. Ba äma kädet täga peŋpäŋ goret

---

* 2:12: 1Jo 2:16; Efe 1:4   * 2:13: 1Ko 1:7; Plp 3:20   * 2:14: Gal 1:4; Kis 19:5; Lo 7:6; Sam 130:8; Ese 37:23; 1Pi 2:9   * 2:15: 1Ti 4:12

kuñarani u yänpäj yäpä-siwon takta man kehäromi kañ yäwet. Tänpäkañ äma kubätä gäka nadäñirän äma jopigän tänpayän tako uwä, äma udewani nämo nadäñ imen.

3

Kädet siwoñi terak kuñatne

¹ * Eruk Taitus, gäk ämawebe yäweriri ñode kañ täk tänpüt; Kome täño intäjukun äma ba gapman gämori-kengän itpäñ mani kañ buramik tänpüt. Tänpäj kadäni kadäni kädet tägatäga täkta nämo bitnäneñ. ² * Ba äma yänpäj-yabäj yäwat ba yäñwawak nämo täneñ. Bänep kwini terakgän itpäñ ämawebe kuduptagänta kädet tägagän täñ yämineñ.

³ * Nadätan? Äbot täñpani ämawebe nin kudup imaka, guñ kädet iwat täñkumäñonik. Anutu täño man mäde ut imiñpäñ man bitnäk ba kädet goret-goret-gän kuñat täñkumäñonik. Kome täño kañgärip ba nadäñ gärip unitä ärowani täñ nimiñirän watä piä ude täñ imik täñkumäñonik. Nadäwäwak ba kokwawak terakgän kuñatpäñ iwan kowata kowata tänpäj kuñat täñkumäñonik. ⁴ * Ude täk täñkumäño upäñkañ mäden, eruk yäpätägak ämanin Anututä iniken bänep ironi niwoñäreñpäñ orañ nimiñpäñ paotpaotken nanikpäñ wädäñ tädotpäñ nipmañkuk. ⁵ * Nintä kudän siwoñi kubä täñitna nämo, Anututä iniken bänep iron terak imaka umuri-ken nanik wädäñ tädotpäñ nipmañkuk. Tänpäj unitäño Munapikitä bänepnin

* **3:1:** Rom 13:1-7; 1Pi 2:13-14

* **3:4:** Tai 1:3

* **3:2:** Plp 4:5

* **3:5:** 2Ti 1:9; Efe 5:26; Jon 3:5

* **3:3:** 1Ko

ärut nimirpäñ täñkodak täñpäñ nipmanjuk. ⁶ * Täñpäkañ Anututä yäpätagak ämanin Jesu Kristo iwet-pewän Munapiki tokñek-inik peñ nimirjuk. ⁷ * Nin inikät bänep kubäñ itta iron pähap ude täñ nimirkuko unita ñode nadäkamäñ; Irit kehäromita nadäkinik täk takamäñ u it yäpmäñ kuñtängän bureni api kañ-ahäne.

⁸ Taitus, man u bureni-inik. Unita man u kehäromigän yäweriri ämawebe Anututa nadäkinik täñkuño unitä nadäwä tärewut. Nadäwä tärewäpäñ piä täga mebäri mebäri u täktagän nadäk ba kehäromi unitagän inñitneñ. Kädet täga unitä ämawebe kudup bureni-inik täñkentäñ yämik täyak.

⁹ * Täñ, man jopi-jopi äma ätutä yäñahäk täkañ unita juku peñpäñ nämo nadäneñ; U man goret-goret yäk täkañ. Äbekjiye orajiye täño wäpi tawañ ugänpäñ yäñpäñ-nadäk täk täkañ ba Moses täño бага täpuri täpuri unita nadäwä ärowani täñpäkañ ämik man pewä ahäk täkañ. Täñpäkañ man yäk täkañ uwä jopigän, täñkentäk kubä nämo pewä ahäk täkañ.

¹⁰ * Täñpäkañ inkät nanik äma kubätä duñwewek kädet pewän ahäwayäñ täko uwä jukuman kehäromi kadäni kubä ba yarä ude kañ iwet. Eruk, ude iwerikañ kädet u nämo pewänä mäde kañ ut imi. ¹¹ * Gäk nadätan, äma uwä kädet siwoñi peñpäñ momi kädet iwarani. Täñpäkañ imaka wakiwaki täk täyak unitä ñode niwoñäretak; U wañ moretak.

Man ätu juku piñpäñ kuñatta

---

* **3:6:** Apos 2:17-18   * **3:7:** Rom 3:24   * **3:9:** 2Ti 2:14,16,23
 * **3:10:** Mat 18:15-17; 2Jo 10   * **3:11:** 1Ti 6:3-5

12 * Taitus, gäkŋo kome yäpmäkta näk Atemas ba Tikikus yarä uken nanik kubäpäŋ gäkken tewa yäpmäŋ api ärewek. Ärenjirän gäk näk nabäkta ehutpeŋ Nikopolis komeken ŋo äbä kaŋ nabä. Imata, mänit kadäni-ken näk Nikopolis kome ŋo itta nadätat unita. 13 * Eruk, бага manta nadäwani äma wäpi Senas ukät Apolos kädet käronji kudayäŋ täkamän unita ketem tuŋum täŋkentäŋ yämiŋiri kädet miŋin uken imaka kubäta wäyäkŋedenjawä. 14 * Nadätan? Nintäŋo ämawebeŋiyetä jopjop, iniken gärip terak nämo kuŋatneŋ. Nämo, u kudän tägagän ba piä tägagän kaŋ täk täŋput. Ude täŋkaŋ äma ätutä imaka kubäta wäyäkŋenayäŋ täŋo uwä kaŋ täŋkentäŋ yämik täŋput.

15 Taitus, äma näkkät itkamäŋ ŋonitä ganiŋ oret man pewä ärekaŋ. Täŋpäkaŋ ämawebe Ekänita nadäkinik täŋpäŋ ninta gäripi nadäk täkaŋ unita oretoret man kaŋ yäwet. Eruk, Anutu täŋo bänep irontä intä terak äroton.

---

* 3:12: Efe 6:21-22 * 3:13: Apos 18:24; 1Ko 3:5-6; 1Ko 16:12

* 3:14: Efe 4:28; Tai 2:14; Mat 7:19

Anutu Täŋo Man
The New Testament and portions of the Old Testament
in the Tuma-Irumu Language of Papua New Guinea
Nupela Testamen na sampela Olpela Testamen long
long tokples Tuma-Irumu long Niugini

copyright © 1997, 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Tuma-Irumu

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2016-09-20

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 3 Mar 2023 from source files dated 9 Oct 2020

914cbf46-f59a-54d1-b209-0f763534edb5